

Rejent * rok 14 * nr 10(162)
październik 2004 r.

Z praktyki notarialnej

Znaczenie nowelizacji procedury cywilnej dla praktyki notarialnej (cz. 2)

6. Ustawą z dnia 19 listopada 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych²⁹ postanowiono, że w postępowaniu upominawczym nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy. Uwzględniono ponadto inne propozycje nowelizacji procedury cywilnej i prawa ustroju sądów powszechnych, przedstawione w projektach ustaw z dnia 5 lutego 2004 r. (druk nr 2500), z dnia 15 marca 2004 r. (druk nr 2696) oraz autopoprawki z dnia 7 września 2004 r. (druk nr 2696-A), opisane w pierwszej części artykułu³⁰.

7. Na podstawie ustawy z dnia 18 listopada 2004 r. o zmianie ustawy o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz o zmianie innych ustaw w dodanym artykule 11c do tej pierwszej ustawy³¹ stwierdzono, że należności ustalone w drodze decyzji administracyjnej lub wierzytelności wynikające z umów cywilnoprawnych z tytułu

²⁹ Tekst ustawy został przekazany do Senatu, zgodnie z art. 52 regulaminu Sejmu. Obejmuje on projekty ustaw objęte drukami sejmowymi nr 2500, 2696, 2696-A, które były rozpatrywane wspólnie.

³⁰ Bliżej R. S z t y k, *Znaczenie nowelizacji procedury cywilnej dla praktyki notarialnej (cz. I)*, Rejent 2004, nr 9, s. 191-210.

³¹ Tekst ustawy został przekazany do Senatu na zasadzie art. 52 regulaminu Sejmu.

płatności określonych w odrębnych przepisach, realizowanych przez Agencję ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz krajowych przeznaczonych na współfinansowanie, nie podlegają zajęciu na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego oraz przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Powyższe stwierdzenie ma również znaczenie przy sporządzaniu umów przenoszących własność nieruchomości rolnej w zakresie ewentualnej odpowiedzialności nabywcy za jej obciążenia. Prawodawca uwzględnił w tym zakresie w pełnym rozmiarze postanowienie art. 28 rozporządzenia Rady Nr 1782/2003 WE z dnia 29 września 2003 r., ustanawiającego wspólne zasady dla systemu wsparcia bezpośredniego przy realizacji polityki rolnej oraz poprzednich unijnych aktów prawnych regulujących te zagadnienia. W myśl tych zasad, płatności powinny być przekazywane w całości i wyłącznie na rzecz i na rachunek bankowy beneficjenta przez bank Agencji. Zasada ta nie wpływa na możliwość zajęcia rachunków dłużników przez komorników.

8. Zasadnicze *novum* do praktyki notarialnej wprowadza projekt ustawy o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw z dnia 28 października 2004 r. (druk sejmowy nr 3417), mający na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej³². W szczególności implementowano postanowienia Dyrektywy Rady Nr 2004/56/WE z dnia 21 kwietnia 2004 r. zmieniającej Dyrektywę Nr 77/799/EWG, dotyczącą wzajemnej pomocy odpowiednich władz państw członkowskich przy podatkach bezpośrednich, niektórych podatkach akcyzowych oraz składkach ubezpieczeniowych. Przepisy prawa wspólnotowego, zgodnie z zasadą konstytucyjną wynikającą z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP, obowiązują bezpośrednio i wywierają także bezpośredni skutek. W konsekwencji należy mieć na uwadze ewentualne naruszenie prawa unijnego oraz przestrzeganie jego wykładni dokonanej w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości³³. W nowym brzmieniu art. 24a o.p., mówiący o klauzuli obejścia prawa podatkowego, uwzględnił wyrok Trybunału

³² Projekt ustawy został przekazany do trzeciego czytania; bliżej G.J. Leśniak, *Interpretacje mniej wiążące*, Rzeczpospolita z dnia 25 listopada 2004 r., nr 276.

³³ W opinii Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej z dnia 21 października 2004 r. Sek. Min. JP/1964/2004/DPE/kt stwierdzono, że projekt ustawy „zasadniczo” spełnia wymagania prawa wspólnotowego. Należy jednak mieć na uwadze orzecznictwo Europej-

Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2004 r.³⁴, w którym orzeczono, że art. 24b § 1 o.p. jest niezgodny z art. 2 w zw. z art. 217 Konstytucji. W myśl zaś art. 24a § 1 o.p., organy podatkowe i organy kontroli skarbowej w razie powzięcia w toku postępowania istotnych wątpliwości co do rzeczywistej treści czynności prawnej, powodującej określone skutki podatkowe, są uprawnione do żądania ustalenia jej treści przez sąd powszechny. Przedmiotem powództwa może być nadto żądanie ustalenia, że z dokonania tej czynności nie można było oczekiwać innych istotnych skutków niż wynikające z zapobieżenia powstania lub opóźnienia powstania albo obniżenia wysokości zobowiązania podstawowego, zwiększenia straty, podwyższenia nadpłaty bądź zwrotu podatku. W razie negatywnego prawomocnego orzeczenia sądu, stwierdzającego, że nie zachodzą takie przesłanki, organy podatkowe i organy kontroli skarbowej, rozstrzygając sprawę podatkową, pomina skutki podatkowe takiej czynności prawnej. W przypadku zaś, gdy z prawomocnego orzeczenia sądu wynika, że strony dokonujące daną czynność prawną ukryły inną czynność prawną, organy podatkowe i organy kontroli skarbowej rozstrzygające sprawę podatkową, wywodzą skutki podatkowe z ukrytej czynności prawnej. Konsekwencją modyfikacji uprzedniej zasady klauzuli obejścia prawa jest propozycja uchylecia art. 24b o.p. Okoliczność ta dopuszcza możliwość powództwa o ustalenie przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa na zasadzie art. 189 k.p.c., wobec spełnienia warunku istnienia interesu prawnego w jego ustaleniu.

Orzeczenie ma charakter pozytywny lub negatywny a powództwo może być wnoszone w każdym czasie. Jego przedmiotem może być tylko prawo i stosunki prawne. Niedopuszczalne jest żądanie ustalenia stanu faktycznego lub faktu³⁵. Legitymację czynną do wytoczenia powództwa

skiego Trybunału Sprawiedliwości przy określaniu zasad odpowiedzialności odszkodowawczej państwa.

³⁴ Patrz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2004 r. K 4/03, Dz.U. Nr 122, poz. 1288. W uzasadnieniu wyroku dopuszczono możliwość istnienia normy prawnej obejścia prawa podatkowego w razie spełnienia się przesłanek konstytucyjnych. Przyjęto, że § 2 art. 24b o.p. może być nadal stosowany, mimo niezgodności § 1 tegoż art. z Konstytucją.

³⁵ Bliżej J. K r a j e w s k i, *Postępowanie rozpoznawcze*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem*, red. J. Jodłowski i K. Piasecki, t. 1, Warszawa 1989,

ma każdy, który wykaże interes prawny. Nie można żądać uznania umowy za nieważną, ponieważ wyrok ma charakter deklaracyjny.

Przyjęte rozwiązanie prawne jest również kontrowersyjne, ponieważ pozwala na swobodną interpretację przez organy podatkowe treści oświadczenia woli stron. Aktualnie brak jakiegokolwiek analizy ilości i rodzaju spraw, które mogą być przedmiotem postępowania sądowego.

Mediacja

Wprowadzenie do polskiego prawa procesowego instytucji mediacji jako alternatywnego sposobu rozstrzygania spraw cywilnych zostało przewidziane w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 20 sierpnia 2004 r. (druk sejmowy nr 3213). Projektodawca pomyślnie zrealizował koncepcję konkurencyjności tego postępowania wobec postępowania sądowego, czyniąc go postępowaniem prostym, przy niskich kosztach. Zadaniem jego jest ułatwienie dochodzenia roszczeń w sprawach cywilnych, z zachowaniem skuteczności ochrony prawnej. Skorzystano z doświadczeń innych państw, w których z powodzeniem stosowana jest mediacja. Jej genezę i walory przedstawił szczegółowo M. Pazdan³⁶, powołując bogatą literaturę krajową i zagraniczną. Wskazał jednocześnie na możliwość skorzystania z wiedzy emerytowanych notariuszy jako mediatorów postępowania. Notariusz mógłby na etapie redagowania zawieranych z jego udziałem umów inspirować zamieszczanie w akcie notarialnym klauzuli mediacyjnej. Notariat polski powinien aktywnie uczestniczyć w tworzeniu ośrodków mediacyjnych i prowadzeniu listy stałych mediatorów.

Problem mediacji był również przedmiotem rozważań na XXIII Międzynarodowym Kongresie Notariatu Łacińskiego w Atenach w 2001 r. W uchwale poświęconej roli notariatu w tworzeniu prawa podkreślono znaczenie wspólnego systemu sprawiedliwości prewencyjnej, zapobiega-

s. 307 i nast., a także Z. Resich, *System prawa procesowego cywilnego*, Wrocław i in. 1987, t. II, s. 321 i nast.

³⁶ Patrz M. Pazdan, *O mediacji i projekcie jej unormowania w Polsce*, Rejent 2004, nr 2, s. 9-23. Autor przedstawił genezę mediacji i jej walory w kontekście projektu przygotowanego przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego, przejętego do projektu opisanej ustawy.

jącej sporom. Funkcję tę ma spełniać również mediacja wprowadzona w większym zakresie w praktyce notarialnej. W tym samym kierunku zmierza uchwała XXIV Międzynarodowego Kongresu Notariatu Łacińskiego w Meksyku z 2004 r. „Bezstronność notariusza: gwarancja porządku umownego”. Stwierdzono w niej, że bezstronność notariusza „czyni go idealnym operatorem prawa, zdolnym do uczestniczenia w zapobieganiu sporom i ich rozwiązywaniu w drodze pozasądowej”. Bezstronność notariusza daje gwarancję poszanowania i zachowania zasady legalności. Nakłada na niego obowiązek rzetelnej, pełnej informacji i porady, wykraczającej poza zwykłe przyjmowanie oświadczeń woli.

Prezentowane w doktrynie polskiej doświadczenia krajów anglosaskich w zakresie alternatywnego rozwiązywania sporów w drodze postępowania mediacyjnego oraz dorobku Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie i Centrum Mediacji Gospodarczej zbiegły się z pracami nad projektem omawianej ustawy. W literaturze podkreślano, że skutecznym sposobem zabezpieczenia ugody w postępowaniu mediacyjnym jest podpisanie aktu notarialnego, w którym strona zobowiązana do świadczeń podda się egzekucji wprost z tego aktu (art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c.)³⁷. Projekt ustawy nie przewiduje takiej sytuacji.

Ekspozowanie udziału notariusza w mediacji jest z przytoczonych powodów konieczne, gdyż jego dotychczasowy udział w postępowaniu ugodowym jest znikomy. W minimalnym zakresie sporządzane są czynności notarialne w formie ugody stron w celu zapobieżenia spornemu załatwieniu sprawy lub zawarciu ugody w toku postępowania sądowego na mocy art. 917-918 k.c. Znakomita większość zgodnych działów spadku, podziału majątku wspólnego małżonków, zniesienia współwłasności nieruchomości jest przedmiotem postępowania sądowego³⁸, zamiast tańszego i sprawniejszego sporządzenia czynności przed notariuszem. Jest to odrębny problem, który jednak trzeba rozważyć w celu stworzenia

³⁷ Bliżej V. H u r y n, *Wszyscy wygrywają*, Rzeczpospolita z dnia 24-26 grudnia 2003 r., nr 299; D. H a s i k, *Czy sądy arbitrażowe odciążają powszechnie*, Rzeczpospolita z dnia 21 stycznia 2004 r., nr 17; A. G. H a r l a, *Wiele zależy od wniosku*, Rzeczpospolita z dnia 17 września 2004 r., nr 219.

³⁸ Ugoda uregulowana w art. 917-918 k.c. jest przedmiotem licznych publikacji w doktrynie; bliżej R. C z a r n e c k i, *Ugoda*, Nowe Prawo 1967, nr 10, s. 1286-1311;

konkurencyjnych przepisów w prawie o notariacie, wspierających załatwienie tych czynności przed notariuszem.

Analizowany projekt ustawy w zasadzie spełnia oczekiwania związane z mediacją. Daje temu wyraz znowelizowany art. 10 k.p.c., stwierdzający, że w sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd powinien w każdym stanie postępowania dążyć do ich ugodowego załatwienia, w tym zawarcia także ugody przed mediatorem. Przepisy minimalizują koszty mediacji, ich wysokość ma nie przekraczać 1/4 wpisu. W projekcie przepisu wykonawczego postanowiono, że wysokość wynagrodzenia mediatora jest ustalana przez niego w porozumieniu ze stronami przed rozpoczęciem mediacji. Stawka podstawowa wynosi 1/4 wpisu, nie mniej niż 100 złotych i nie więcej niż 1000 złotych. Wynagrodzenie może być wyższe, jeżeli jest to uzasadnione rodzajem i stopniem zawłości sprawy oraz nakładem pracy mediatora. Nie może jednak przekraczać czterokrotnej stawki podstawowej. Mediatorowi przysługuje zwrot niezbędnych wydatków związanych z prowadzeniem mediacji. Koszty jej prowadzenia na skutek skierowania przez sąd i zakończonej ugodą znoszą się wzajemnie, o ile strony nie postanowiły inaczej. Mediator może wyrazić zgodę na prowadzenie mediacji bez wynagrodzenia. Mediacja jest dobrowolna i prowadzi się ją na podstawie umowy o mediację lub postanowienia sądu (art. 183¹ § 1 i 2 k.p.c.) kierującego strony do mediacji. Wybór sposobu dochodzenia roszczeń w drodze mediacji należy do stron i nie ogranicza rozpoznawania sprawy przez sąd (art. 45 Konstytucji RP). Umowa o mediację może być zawarta w dowolnej formie, oraz przez czynności dorozumiane w wyniku faktycznego jej podjęcia (art. 183¹ § 2 i 183⁶ § 2 pkt 4 k.p.c.). Strony określają w niej w szczególności przedmiot mediacji, czas jej trwania oraz sposób wyboru mediatora. Mediację prowadzi się przed wszczęciem postępowania, a za zgodą stron także w toku sprawy. Istnieje możliwość stosowania mediacji w razie niezawarcia umowy, jeżeli strony temu się nie sprzeciwią (art. 183⁸ k.p.c.).

M. D o m a g a l s k i, *Dzielenie zacząć od zgody*, Rzeczpospolita z dnia 6 marca 2003 r., nr 131; I. L e w a n d o w s k a, *Odsetki w odrębnym postępowaniu. Zniesienie współwłasności w drodze ugody zawartej przed sądem*, Rzeczpospolita z dnia 18 października 2004 r., nr 245. Autorka problem ten omówiła na przykładzie tezy uchwały SN z dnia 13 października 2004 r. III CZP 55/04.

Mediatorem może być osoba fizyczna, mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych, w tym sędzia w stanie spoczynku. Mediator nie ma funkcji władczych. Nie wprowadzono żadnych ograniczeń w zakresie wykształcenia, pokrewieństwa z jedną ze stron, ani też możliwości jego wyłączenia. Może nim być również notariusz i asesor notarialny, po uprzednim uzyskaniu zgody rady izby notarialnej (art. 19 § 1 w zw. z art. 78 pr. o not.). Takiej zgody nie wymaga notariusz emerytowany. Wyboru osoby mediatora dokonuje strona. Listy mediatorów są prowadzone poza sądem, przez organizacje społeczne i zawodowe. Spełniają one jedynie funkcję informacyjną. Zgodnie z art. 183² § 3 k.p.c., podmioty te mogą prowadzić listy stałych mediatorów oraz tworzyć ośrodki mediacyjne. Wpis na listę wymaga pisemnej zgody mediatora, a w stosunku do notariusza i asesora notarialnego, dodatkowo zgody rady izby notarialnej, obejmującej zarówno zgodę na wpis na listę, jak również na prowadzenie mediacji. Informacje o listach stałych mediatorów i ośrodkach mediacyjnych przekazywane są prezesowi sądu okręgowego. Dokumentacja ta może być prowadzona przez radę izby notarialnej, albo przez Stowarzyszenie Notariuszy RP. Należy oczekiwać, że wybór podmiotu nastąpi w wyniku wzajemnych uzgodnień, po wejściu w życie ustawy.

Mediator powinien zachować bezstronność przy prowadzeniu mediacji i może odmówić nieprowadzenia jej tylko z ważnych powodów, o czym jest obowiązany niezwłocznie powiadomić strony, a jeżeli strony do mediacji skierował sąd – również ten sąd. W myśl przyjętych reguł, postępowanie mediacyjne jest jawne. Mediator powinien zachować w tajemnicy fakty związane z prowadzeniem mediacji. Strony mogą go zwolnić z tego obowiązku. Wszczęcie mediacji przez stronę następuje z chwilą doręczenia mediatorowi wniosku o jej przeprowadzenie, z dołączonym dowodem doręczenia odpisu drugiej stronie. Wniosek zawiera oznaczenie stron, dokładnie określone żądanie, przytoczenie okoliczności je uzasadniających, podpis strony oraz wymienienie załączników. Do wniosku dołącza się odpis umowy o mediację w razie zawarcia jej na piśmie. Sąd jest władny tylko raz w toku postępowania, aż do zamknięcia pierwszego posiedzenia wyznaczonego na rozprawę, skierować stronę do mediacji, a po jego zamknięciu tylko na zgodny wniosek stron. Przepisów tych nie stosuje się w sprawach w postępowaniach nakazowym, upominawczym

i uproszczonym. Sąd, kierując stronę do mediacji, wyznacza mediatora, jednak strony mogą wybrać innego. Jedynie na zgodny wniosek stron, sąd może upoważnić mediatora do zapoznania się z aktami sprawy. Rozwiązanie to jest kontrowersyjne, ponieważ trudno sobie wyobrazić przeprowadzenia prawidłowego postępowania bez możliwości zapoznania się z aktami sprawy.

Sąd wyznaczy czas jej trwania na okres do miesiąca, chyba że strony wniosły o wyznaczenie dłuższego terminu. Termin może być przedłużony na zgodny wniosek stron. Po jego upływie przewodniczący wyznacza rozprawę, a przed jego upływem, jeżeli przynajmniej jedna ze stron oświadczy, że nie wyraża zgody na mediację.

Do obowiązków mediatora należy niezwłoczne ustalenie terminu i miejsca posiedzenia mediacyjnego, chyba że strony zgodzą się na przeprowadzenie mediacji bez posiedzenia. Z przebiegu posiedzenia sporządza się protokół, w którym oznacza się miejsce i czas przeprowadzenia mediacji, imię i nazwisko (nazwę) i adresy stron, imię i nazwisko oraz adres mediatora i wynik mediacji. Protokół podpisuje mediator. Zawartą przez strony ugode przed mediatorem zamieszcza się w protokole albo załącza do niego. Ugode podpisują strony. W razie niemożności podpisania, mediator stwierdza w protokole ten fakt. Odpis protokołu doręcza stronom. Po zawarciu ugody mediator niezwłocznie składa protokół w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy. Sąd ten, na wniosek strony, niezwłocznie przeprowadza postępowanie co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. Jeżeli ugoda podlega wykonaniu w drodze egzekucji, sąd zatwierdza ją przez nadanie jej klauzuli wykonalności. W przeciwnym przypadku zatwierdza ugode postanowieniem na posiedzeniu niejawnym. Sąd odmówi nadania klauzuli wykonalności lub zatwierdzenia ugody w całości bądź w części, jeżeli jest ona sprzeczna z prawem, lub narąza dobre obyczaje albo zmierza do obejścia prawa, a także gdy jest niezrozumiała, bądź zawiera sprzeczności. Ugoda zawarta przed mediatorem ma po jej zatwierdzeniu przez sąd moc prawną ugody zawartej przed sądem. Przepis ten nie uchybia przepisom o szczególnej formie czynności prawnej (art. 183¹⁵ § 2 k.p.c.).

Projektodawca przewidział możliwość skierowania stron do mediacji w sprawach dotyczących rozwodu, jeżeli istnieją widoki na utrzymanie małżeństwa (art. 436 § 1 k.p.c.). Mediatorami jednak mogą być wówczas

tylko kuratorzy sądowi oraz osoby wskazane przez rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne. Ponadto w myśl art. 445¹ k.p.c. w każdym stanie sprawy o rozwód lub separację sąd może skierować strony do mediacji w celu ugodowego załatwienia spornych kwestii dotyczących zaspokojenia potrzeb rodziny, alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi oraz spraw majątkowych. W projekcie ustawy zaproponowano, by ugoda zawarta przed mediatorem stanowiła tytuł egzekucyjny (art. 777 § 1 pkt 2¹ k.p.c.).

Przedmiot projektowanej ustawy nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej³⁹.

Bankowa hipoteka umowna

Ustawa z dnia 1 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw⁴⁰ uregulowała nowe instytucje w systemie bankowym, dostosowała prawo bankowe do innych ustaw oraz przepisów prawa unijnego. Zmodyfikowała także uprzywilejowane zasady ustanowienia bankowej hipoteki umownej dla zabezpieczenia wierzytelności bankowych, wynikających z udzielonych kredytów i pożyczek pieniężnych, wchodzących w zakres czynności bankowych (art. 5 pr. bank.)⁴¹.

Ustawa jest zgodna z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2000/12/WE z dnia 20 marca 2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe⁴²

³⁹ Pismo Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej Sekr. Min. JP-1128/04/DPE/mak z dnia 8 sierpnia 2004 r.

⁴⁰ Dz.U. Nr 91, poz. 870. Ustawa weszła w życie z dniem 1 maja 2004 r., z nielicznymi wyjątkami określonymi w art. 22. Wprowadziła nową instytucję prawa bankowego **outsourcing** i **sekurtyzacje**, dostosowała przepisy prawa bankowego do innych ustaw, w tym ustawy o podpisie elektronicznym.

⁴¹ Bliżej T. Narożny, *Zarys prawa bankowego*, Poznań 1996, s. 92 i nast.; P. Bodyl-Szymała, M. Różalski, *Pożyczyłeś od banku, oddasz komuś innemu*, Rzeczpospolita z dnia 1 grudnia 2004 r., nr 281. Patrz ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.

⁴² Dz.U. L 126 z 26.05.2000, s. 1. Dyrektywa została zmieniona Dyrektywą 2000/28/WE, Dz.U. L 275 z 27.10.2000, s. 37. W piśmie Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej z dnia 24 września 2003 r. Min. DH-3123/03/HIK-ms stwierdzono zasadniczo zgodność z przepisami prawa unijnego, wskazując na konieczność uwzględnienia dalszych zagadnień objętych tym prawem.

oraz Dyrektywy Nr 2001/24/WE z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych⁴³. Implementowano również zasady Drugiej Dyrektywy Rady z dnia 15 grudnia 1989 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych, odnoszących się do podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe, zmieniające Pierwszą Dyrektywę Rady 77/780/EWG z dnia 12 grudnia 1977 r.⁴⁴ W preambule Drugiej Dyrektywy podkreślono, że w sektorze instytucji kredytowych stanowi ona zarówno w kontekście swobody przedsiębiorczości, jak również swobody świadczeń usług finansowych zasadniczy instrument urzeczywistnienia rynku wewnętrznego, ustalonego w Jednolitym Akcie Europejskim i w Białej Księdze Komisji. W załączniku do dyrektywy, obejmującym wykaz działalności podlegających wzajemnemu uznawaniu, zamieszczono udzielanie kredytów obejmujących kredyty konsumpcyjne i hipoteczne oraz faktoring z regresem lub bez, kredytowanie transakcji handlowych, w tym forfaiting.

Warto przypomnieć, że równoległa nowelizacja art. 244 k.c.⁴⁵ do ograniczonych praw rzeczowych zaliczyła użytkowanie, służebność, zastaw, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu oraz hipotekę. Utrzymano zasadę, że spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu oraz hipotekę regulują odrębne przepisy. Wprowadzenie jednolitej definicji spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w miejsce poprzednich kilku jest zasadne i zbieżne z postanowieniami prawa spółdzielczego. Istniejące w dniu 14 stycznia 2003 r. własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego, w tym garażu, oraz prawo do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej stają się

⁴³ Należy mieć na uwadze Dyrektywę 94/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 1994 r. w sprawie systemu gwarancji depozytów, Dz.U. L 135 z 31.05.1994, s. 5.

⁴⁴ Dz.U. L 322 z 17.12.1977, s. 30. Dyrektywa ta została zmieniona Dyrektywą Rady 86/524/EWG, 83/350/EWG z dnia 13 czerwca 1983 r. w sprawie skonsolidowanej kontroli nad instytucjami kredytowymi, Dyrektywą Rady 86/635/EWG z dnia 8 grudnia 1986 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych i innych instytucji finansowych i Dyrektywą Rady 89/299/EWG z dnia 17 kwietnia 1989 r. w sprawie funduszy własnych instytucji kredytowych.

⁴⁵ Artykuł 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804) wszedł w życie z dniem 19 sierpnia 2004 r. (art. 13).

spółdzielczymi własnościowymi prawami do lokalu. Księgi wieczyste prowadzone dotychczas dla tych praw (nie były prowadzone odrębnie dla garaży) uważa się za księgi wieczyste prowadzone dla spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. W przypadku ich zakładania, po dniu wejścia w życie ustawy o księgach wieczystych, dla istniejącego w dniu 14 stycznia 2003 r. własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego, spółdzielczego prawa do lokalu użytkowego i praw do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej zakłada się księgę wieczystą dla spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Przy zakładaniu ksiąg wieczystych dla tego prawa, ustanowionego w okresie od dnia 15 stycznia 2003 r. do dnia wejścia w życie ustawy, stosuje się dotychczasowe przepisy o prowadzeniu ksiąg wieczystych dla ograniczonych praw rzeczowych. Przy tej okazji należy zwrócić uwagę na nowe brzmienie art. 10 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece⁴⁶, postanawiające, że roszczenie o usunięcie niezgodności może być ujawnione przez ostrzeżenie. Podstawą jego wpisu jest nieprawomocne orzeczenie sądu lub postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, bez potrzeby wykazania, że powód ma interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje również przez ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu (art. 747 pkt 5 k.p.c.). Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym doręcza się obowiązanemu. Stanowi ono podstawę wpisu w księdze wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania tego prawa. Wpisu dokonuje się na wniosek uprawnionego. Postanowienie doręcza się także spółdzielni mieszkaniowej (art. 752³ § 1 k.p.c.). Spółdzielnia ponosi odpowiedzialność za szkodę spowodowaną czynnościami umożliwiającymi zbycie praw.

Dotychczasowa uprzywilejowana pozycja umownej hipoteki bankowej polegała na tym, że w myśl art. 95 ust. 1 i 2 pr. bank. podstawę jej wpisu stanowiły wystawiane przez bank dokumenty, stwierdzające rodzaj wierzytelności bankowej, jej wysokość, zasady oprocentowania, warunki ich spłaty do księgi wieczystej nieruchomości, będącej własnością dłużnika banku⁴⁷. W myśl art. 245 § 2 k.c., dla ustanowienia hipoteki

⁴⁶ Artykuł 3 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r., jak wyżej. Dokonał zmiany art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.

⁴⁷ Hipoteka bankowa obowiązywała także pod rządami art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 31

konieczne było, i nadal jest, oświadczenie złożone w formie aktu notarialnego. Aktualnie, zgodnie z brzmieniem art. 95 ust. 1 pr. bank., księgi rachunkowe banku, wyciągi z tych ksiąg podpisane przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzone pieczęcią banku oraz wszelkie w ten sposób wystawione oświadczenia zawierające zobowiązania, zwolnienie z zobowiązań, zrzeczenie się praw lub pokwitowanie odbioru należności, stwierdzenie udzielenia kredytu, pożyczki pieniężnej, ich wysokość, zasady oprocentowania, warunki spłaty, przeniesienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką lub zastawem rejestrowym mają moc dokumentów urzędowych i stanowią podstawę dokonania wpisów w księgach wieczystych i rejestrach publicznych. Czynność bankowa lub czynność zabezpieczająca wierzytelność banku, stwierdzona opisanym dokumentem, ma datę pewną od daty tego dokumentu. Wymienione dokumenty są podstawą wpisu hipoteki do księgi wieczystej nieruchomości stanowiącej własność dłużnika banku lub innej osoby ustanawiającej hipotekę na rzecz banku w celu zabezpieczenia wierzytelności dłużnika banku. W razie braku księgi wieczystej zabezpieczenie może być dokonane przez złożenie dokumentów.

Istotne *novum* polega na tym, że prawodawca postanowił, iż do ustanowienia tej hipoteki jest wymagane złożenie przez właściciela nieruchomości oświadczenia o jej ustanowieniu na rzecz banku, z zachowaniem formy pisemnej pod rygorem nieważności. Przedstawione zasady stosuje się odpowiednio do ujawnienia w księdze wieczystej zmiany treści hipoteki i przeniesienia hipoteki w związku ze zbyciem wierzytelności bankowej oraz do dokonania wpisu hipoteki obciążającej użytkowanie wieczyste i własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu. Osobnym, dyskusyjnym zagadnieniem jest wystawianie bankowych tytułów egzekucyjnych na podstawie ksiąg banków lub innych dokumentów dotyczących czynności bankowych (art. 96-98 pr. bank.). Projekt poselski

stycznia 1989 r. – Prawo bankowe, Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 z późn. zm.; bliżej A. Szpunar, *W sprawie hipoteki zabezpieczającej kredyt bankowy*, Rejent 1999, nr 10, s. 13 i nast.; E. Drozd, A. Oleszko, *Hipoteka w praktyce, Zagadnienia prawne, orzecznictwo, przepisy*, Poznań-Kluczbork 1995, s. 121 i nast.; S. Rudnicki, *Ustawa o księgach wieczystych, Przepisy o postępowaniu w sprawach wieczystoksięgowych*, wyd. 3, Warszawa 2004, s. 231 i nast. oraz powołana tam literatura.

zmiany ustawy – Prawo bankowe (druk sejmowy nr 2260)⁴⁸ przewiduje skreślenie tych przepisów prawa bankowego, które w myśl założeń projektodawców spowoduje dostosowanie do przepisów prawa unijnego. Obecny kierunek ustawodawczy zmierza właśnie w innym kierunku, skoro w nowej redakcji art. 97 ust. 2 pr. bank. doprecyzowano zasady wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych.

Zabezpieczenie roszczeń

Przy reformie postępowania zabezpieczającego ustawodawca wdrożył zasady przewidziane w prawie unijnym, w szczególności Dyrektywę 2002/47/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie uzgodnień dotyczących zabezpieczeń finansowych⁴⁹. W preambule stwierdzono, że w celu poprawy pewności prawnej uzgodnień dotyczących zabezpieczeń finansowych należy mieć na uwadze europejski system prawny, w skład którego wchodzi również: Dyrektywa 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych, Dyrektywa 2001/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 marca 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji zakładów ubezpieczeń i Rozporządzenie Rady Nr 1346/2000/WE z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego.

W skład systemu prawnego zabezpieczeń finansowych wchodzi również inne ustawy, jak ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych⁵⁰, regulująca te kwestie w przedmiocie ustanawiania i wykonywania zabezpieczeń pieniężnych, a także danin publicznych.

⁴⁸ Projekt poselski ustawy o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw z dnia 15 października 2003 r. został skierowany do trzeciego czytania. Przewiduje on również skreślenie art. 30 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, Dz.U. Nr 149, poz. 703 z późn. zm. Instytucja bankowych tytułów egzekucyjnych została wprowadzona art. 13 ust. 2 dekretu z dnia 25 października 1948 r. o reformie bankowej, Dz.U. z 1951 r. Nr 36, poz. 279 z późn. zm.

⁴⁹ Dz.U. C 180 E z 26.06.2001, s. 312. W myśl art. 1 Dyrektywy 2002/47/WE ustanawia ona wspólnotowy system mający zastosowanie do uzgodnień dotyczących zabezpieczeń finansowych obowiązujący w europejskim unijnym systemie prawnym.

⁵⁰ Dz.U. Nr 91, poz. 871 z późn. zm.; patrz także art. 46 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o podatku akcyzowym, Dz.U. Nr 29, poz. 257, który przewiduje, że zabezpiec-

Postępowanie zabezpieczające w procedurze cywilnej przewiduje, że w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać zabezpieczenia (art. 730 § 1 k.p.c.). Żądać go może każda strona lub uczestnik postępowania, gdy we wniosku uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w jego udzieleniu, a nadto wskaże sposób zabezpieczenia. W sprawach o roszczenia pieniężne wnioskodawca powinien podać sumy zabezpieczenia oraz okoliczności uzasadniające wniosek, który podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, o ile przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Doręczenie obowiązanyemu postanowienia dokonuje zarządca nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym ustanowiony przez sąd. Na postanowienie sądu pierwszej instancji przysługuje zażalenie. Postanowienie wydane przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do podjęcia czynności związanych z wykonaniem zabezpieczenia na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego. W terminie tygodnia od dnia dokonania pierwszej czynności związanej z zabezpieczeniem, małżonek obowiązany może sprzeciwić się wykonaniu postanowienia, o czym organ wykonujący je niezwłocznie zawiadamia uprawnionego. Sprzeciw małżonka obowiązany nie wstrzymuje wykonania zabezpieczenia.

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje zgodnie z brzmieniem art. 747 k.p.c. przez:

- 1) zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego; zajęte ruchomości nie mogą być oddane pod dozór uprawnionemu, zaś pieniądze składa się na rachunek depozytowy sądu, a papiery wartościowe w banku,
- 2) obciążenie nieruchomości obowiązany hipoteką przymusową,
- 3) ustanowienie zakazu zbywania lub obciążenia nieruchomości, która nie ma urządzonej księgi wieczystej albo której księga zaginęła bądź uległa zniszczeniu,

czenie akcyzowe może nastąpić w formie depozytu w gotówce, gwarancji bankowej albo ubezpieczeniowej, czeku potwierdzonego przez krajowy bank wystawcy czeku oraz innego dokumentu mającego wartość płatniczą.

4) obciążenie statku albo statku w budowie hipoteką morską,
5) ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu,

6) ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa bądź jego częścią czy częścią gospodarstwa rolnego.

Czynności prawne obowiązanego podjęte po ustanowieniu zarządu są nieważne (art. 752⁵ k.p.c.).

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych przeciwko Skarbowi Państwa jest niedopuszczalne. Nie może ono obejmować rzeczy, wierzytelności i praw, z których egzekucja jest wyłączona. W sprawach o alimenty może polegać na zobowiązaniu obowiązanego do zapłaty uprawnionemu jednorazowo albo okresowo określonej sumy pieniężnej (art. 753 § 1 k.p.c.). W związku z tym powstaje problem, czy można w takim wypadku przenieść własność nieruchomości z zachowaniem obowiązujących zasad, skoro ustawodawca ściśle określa sposób zabezpieczenia świadczeń alimentacyjnych tylko w formie pieniężnej. Strony występują z taką sugestią, która słusznie w praktyce notarialnej jest realizowana.

W przypadku gdy przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia według jego oceny najbardziej odpowiedniego, w tym przewidzianego dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. Zabezpieczenia te mogą polegać między innymi na:

1) ustanowieniu zakazu zbywania przedmiotów lub praw objętych postępowaniem,

2) nakazaniem wpisania stosownego ostrzeżenia w księdze wieczystej lub we właściwym rejestrze.

Zabezpieczenie upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, o ile przepis szczególnie nie stanowi inaczej lub sąd inaczej nie postanowił. Na wniosek obowiązanego sąd, wydając postanowienie, stwierdza upadek zabezpieczenia.

Odłącznym problemem jest dopuszczalność przewłaszczenia na zabezpieczenie, w szczególności przeniesienia w tym celu własności nieruchomości. Konstrukcja prawna takiej umowy i jej wykonanie odbiega od przyjętej metodyki sporządzania umów przeniesienia własności nieruchomości. Okoliczność ta, jak również stosunkowo wysokie koszty sporzą-

dzania tego rodzaju czynności, spowodowały, że w praktyce stosowana jest sporadycznie. W doktrynie przeważa pogląd o możliwości sporządzenia tego rodzaju umowy⁵¹.

Postępowanie egzekucyjne z nieruchomości determinuje podejmowanie czynności rozporządzających nimi. W myśl art. 930 § 1, rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu nie ma wpływu na dalsze postępowanie, zaś nabywca może uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika. Obciążenie przez dłużnika nieruchomości po jej zajęciu jest nieważne. Wprowadzono nowe uproszczone zasady egzekucji z niezabudowanej nieruchomości oraz nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym lub użytkowym, jeżeli w chwili złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji nie dokonano zawiadomienia o zakończeniu budowy.

Czynności prawne dłużnika, dotyczące mienia objętego zarządem, dokonane po wszczęciu egzekucji, są nieważne (art. 1064⁹ k.p.c.). Jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach zarządca może sprzedać nieruchomość albo oddać ją w najem lub dzierżawę wyłącznie za zgodą sądu. Sąd wówczas określa warunki sprzedaży, które powinny być w akcie notarialnym opisane.

Akt notarialny jako tytuł egzekucyjny

Pozytywnie należy ocenić rozszerzenie zakresu stosowania aktu notarialnego jako tytułu egzekucyjnego dla dochodzenia i zabezpieczenia roszczeń⁵² w procesie legislacyjnym z procedury cywilnej i innych ustaw. Mocą ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. została dokonana kolejna znacząca modyfikacja art. 777 k.p.c. W związku z tym istnieje potrzeba przeprowadzenia szczegółowej analizy tej instytucji prawa cywilnego. W wyniku nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego aktualnie tytułem egzekucyjnym jest akt notarialny, w którym:

1) dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub uiszczenia rzeczy oznaczonych co do gatunku, ilo-

⁵¹ Bliżej J. Gołacz yń ski, *Przewłaszczenie na zabezpieczenie*, Warszawa 2004, s. 42 i nast.; także A. Grabowska, *Mercedes nie dla teścia*, Rzeczpospolita z dnia 10-11 listopada 2004 r., nr 264.

⁵² Bliżej B. Dobrzański, M. Lisiewski, Z. Resich, W. Siedlecki, *Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz*, t. II, pod red. Z. Resicha i W. Siedleckiego, War-

ściowo w akcie oznaczonych, albo też obowiązek wydania rzeczy indywidualnie oznaczonych, lokalu, nieruchomości lub statku wpisanego do rejestru, gdy termin zapłaty, uiszczenia lub wydania jest w akcie wskazywany (art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c.);

2) dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej do wysokości w akcie wprost określonej albo oznaczonej za pomocą klauzuli waloryzacyjnej, gdy akt określa warunki upoważniające wierzyciela do przeprowadzenia przeciwko dłużnikowi egzekucji na podstawie tego aktu o całość lub część roszczenia, jak również terminu, do którego wierzyciel może wystąpić o nadanie aktowi klauzuli wykonalności (art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c.);

3) właściciel nieruchomości albo wierzyciel wierzytelności obciążony hipoteką, niebędący dłużnikiem osobistym, poddał się egzekucji z obciążanej nieruchomości albo wierzytelności w celu zaspokojenia wierzyciela hipotecznego, jeżeli wysokość wierzytelności podlegającej zabezpieczeniu jest w akcie określona wprost albo oznaczona za pomocą klauzuli waloryzacyjnej i gdy akt określa warunki, które upoważniają wierzyciela do przeprowadzenia egzekucji o część lub całość roszczenia, jak również wskazany jest termin, do którego wierzyciel może wystąpić o nadanie temu aktowi klauzuli wykonalności (art. 777 § 1 pkt 6 k.p.c.).

Stosownie do § 2 art. 777 k.p.c., tylko oświadczenie dłużnika może być złożone w odrębnym akcie notarialnym.

Nadto tytułem egzekucyjnym jest również akt notarialny, w którym niebędący dłużnikiem osobistym właściciel nieruchomości lub prawa obciążonych zastawem rejestrowym albo zastawem poddaje się egzekucji z obciążonego składników w celu zaspokojenia zastawnika (art. 777 § 3 k.p.c.).

szawa 1975, s. 1107 i nast.; A. Jakubicki, *Poddanie się egzekucji w akcie notarialnym*, Rejent 1998, nr 12, s. 62-92; F. Zedler, *Poddanie się egzekucji aktem notarialnym*, Rejent 1998, nr 7-8, s. 56-74; K. Korzan, *Rola aktu notarialnego w ugodowym rozwiązywaniu spraw majątkowych w krajowym i międzynarodowym obrocie cywilnym (granice kompetencji)*, Rejent 1998, nr 4, s. 57-98; P. Gil, *Tytuł egzekucyjny w postaci aktu notarialnego według art. 777 § 1 pkt 4 i 5 k.p.c.*, Rejent 2000, nr 1, s. 68-89; A. Oleszko, R. Greszta, *Uchybienia formalne aktu notarialnego w świetle doświadczeń nadzoru samorządu notarialnego*, Rejent 2001, nr 5, s. 43-66.

Prawodawca niezwykle szczegółowo przedstawił ustawowe zasady skuteczności aktu notarialnego jako tytułu egzekucyjnego. Enumeratywnie wymienione składniki oświadczeń woli podmiotów obowiązanych oddziałują bezpośrednio na treść sporządzonych aktów notarialnych. Motywem ustawodawczym jest przyśpieszenie dochodzenia należności lub innych praw od dłużnika poprzez zamieszczenie klauzuli poddania się egzekucji przy sporządzeniu określonej czynności notarialnej. Ma ona znaczenie prewencyjne i zapobiega ewentualnym sporom sądowym przy dochodzeniu roszczeń ze sporządzonej czynności prawnej. W związku z tym powinna być zawarta przy czynności „głównej” i zgodnie z wolą wyrażoną przez strony, w każdym akcie notarialnym, a więc również w umowach warunkowych i przedwstępnych. Chodzi o te umowy, na podstawie których nastąpiło zapłacenie ceny oraz wydanie przedmiotu umowy w posiadanie. Dłużnicy mogą wtedy poddać się egzekucji co do wykonania obowiązków, z zachowaniem opisanych zasad ustawowych w razie niedojścia do zawarcia umowy przeniesienia własności nieruchomości lub przyrzeczonej umowy⁵³.

W dodanym art. 786¹ k.p.c. postanowiono, że w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, który określa warunki do prowadzenia egzekucji na podstawie takiego aktu, stosuje się odpowiednio dyspozycję art. 786 § 1 k.p.c. Przepis ten postanawia, że jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Zasada ta nie odnosi się do wypadku, gdy warunkiem jest spełnienie przez dłużnika świadczenia w określonym terminie. Sąd nada wtedy klauzulę wykonalności po upływie terminu. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko zbywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego jest również podstawą egzekucji przeciwko nabywcom przedmiotów, jeżeli wierzyciel złożył wniosek o wszczęcie egzekucji w ciągu miesiąca od dnia nabycia tych przedmiotów (art. 789² § 1 k.p.c.).

⁵³ G. P a c e k, *Egzekucja już w umowie*, Rzeczpospolita, „Dobra Firma” z dnia 3 grudnia 2002 r., wydanie 121/281.

Przedstawiona analiza przepisów procedury cywilnej, prawa unijnego oraz innych ustaw, związanych z tym zagadnieniem, wskazuje, że zasady postępowania są zsynchronizowane z przepisami prawa materialnego i stanowią gwarancję bezpiecznego obrotu cywilnego.

Romuald Szyk